

КУЧЕРЕНКО О. М.,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 347.4

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-5-1-15>

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТА ВИДАВНИЧОГО ДОГОВОРУ

У статті досліджено основні складові частини предмета видавничого договору, встановлено їх характерні ознаки. Аналізуючи основні елементи предмета видавничих договорів, автор особливу увагу звертає на особливості прав та обов'язків сторін видавничого договору, визначає предмет і об'єкт видавничого договору. Визначено зміст майнових прав автора, повноваження, які можуть передаватися за договором. Наголошено, що чинне законодавство закріплює за автором виключні права на використання створеного ним твору. Це означає, що автор не тільки вирішує питання про оприлюднення твору, але й визначає, з якого моменту, в яких формах та обсягах буде відкрито доступ до твору для невизначеного кола осіб.

Проведено розмежування між опублікуванням та розповсюдженням. Зазначено, що відмінність між опублікуванням і розповсюдженням полягає в тому, скільки примірників було поширено. Розповсюдження є одним із способів опублікування і має на меті доведення до публіки примірників твору в такій кількості, яка б задовольняла потреби публіки. При розповсюдженні в цивільний обіг вводиться обмежена кількість примірників твору, у такий спосіб воно і здійснюється, але це не є опублікуванням.

Розповсюдження запропоновано розуміти як введення у цивільний обіг твору або його частини для доведення його до споживача у будь-який спосіб та в будь-якій формі.

Окрім цього, звертається увага на проблеми застосування законодавства щодо порядку укладення видавничого договору.

Проаналізовано зарубіжний досвід укладання видавничих договорів та зазначено, що в українській практиці при укладанні видавничих договорів спостерігається деяка неопрацьованість питання стосовно вказівки способів використання твору.

На основі аналізу зазначено, що в Україні під час укладання видавничих договорів мова йде про основні права, які будуть передаватися автором видавцю, додаткові права трапляються рідше, але вони також можуть бути включені до договору.

Наголошено на необхідності поділу прав на основні і додаткові, книжкові і некнижкові. Це дасть автору можливість чітко визначитись із засобами досягнення найкращого результату як для себе, так і для видавця, тобто окреслити права видавництва відносно конкретного твору та буде сприяти зменшенню ймовірності звертань до суду.

Ключові слова: *видавничий договір, майнові права автора, виняткові права, розповсюдження видавничої продукції, опублікування.*

The main components of the subject of the publishing contract are investigated in the article, the characteristic features of its constituent parts are established. Analyzing the main elements of the subject of publishing contracts, the author pays special attention to the peculiarities of the rights and obligations of the parties to the publishing contract, defines the subject and object of the publishing contract. The content of the author's property rights, the powers that can be transferred under the contract are determined. It is emphasized that the current legislation establishes the author's exclusive rights to use the work created by him. This means that the author not only solves the issue of the publication of the work, but also determines from what point in what forms and volumes the work will be open to an indefinite circle of persons.

A distinction is made between publication and distribution. It is noted that the difference between publication and distribution will be in how many copies will be distributed. Propagation is one of the ways of publishing and aims to bring copies of the work to the public in such quantity that would satisfy the needs of the public. When distributed in civil circulation, a limited number of copies of the work are introduced, thus distribution is made, but this is not a publication.

The definition of distribution is given, and it is proposed to be understood as the introduction into the civil circulation of a work or a part of it to bring it to the consumer in any way and in any form.

In addition, attention is paid to the problems of applying the legislation on the procedure for the conclusion of a publishing contract.

The foreign experience of publishing contracts is analyzed and it is noted that in Ukrainian practice, when concluding publishing contracts, there is a certain openness of the question regarding the indication of the ways of using the work.

Based on the analysis, it is noted that in Ukraine, when concluding publishing contracts, most of these are fundamental rights that will be transferred by the author to the publisher, additional ones are rarer but may be included in the contract.

Emphasized the need to divide the rights into major and additional, book and non-book, this will allow the author to clearly determine the means to achieve the best result for both themselves and the publisher, that is, the delineation of publishing rights in relation to a particular work, and as a result, will facilitate reducing the likelihood of appeals to court.

Key words: publishing contract, author's property rights, exclusive rights, distribution of publishing products, publication.

Вступ. У Конституції України зазначається, що кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної творчої діяльності, ніхто не може використовувати їх без його згоди. Умовою успішного забезпечення захисту прав автора є несуперечність та узгодженість системи чинних правових норм. Для доповнення конституційних положень про охорону та захист авторських прав в Україні приймаються законодавчі акти, що регулюють авторське право та суміжні права і видавничу справу. Такими нормативними актами у внутрішньому законодавстві є закони України «Про авторське право та суміжні права», «Про видавничу справу» та інші. Серед міжнародних нормативних актів, що регламентують охорону та захист авторського права, визначними є Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів (1886 р.), Всесвітня конвенція про авторське право (1952 р.), Конвенція, що створює ВОІВ (1967 р). Але, на жаль, норми названих нормативних актів, які регулюють відносини, що виникають з видавничого договору, мають надто загальний характер.

Визначення поняття видавничого договору та окреслення основних його умов відображене в багатьох наукових працях. Серед вітчизняних вчених цим питанням займалися такі: В.А. Дозорцев, Г.Ф. Шершеневич, В.С. Дроб'язко, О.П. Сергєєв, Н.Л. Клик, І.В. Савельєва, О.А. Підопригора, О.В. Дзера, М.С. Тимошик та інші.

Постановка завдання. Мета статті полягає у розкритті предмета договору та його особливостей.

Результати дослідження. Чинне законодавство закріплює за автором виняткові права на використання створеного ним твору. Це означає, що автор не тільки вирішує питання про оприлюднення твору, але й визначає, з якого моменту, в яких формах та обсягах буде відкрито доступ до твору для невизначеного кола осіб.

Сукупністю майнових прав, що передаються автором за видавничим договором, визначається його зміст. Визначення сутності майнових прав необхідне для розуміння сторонами того, які саме права передає автор і набуває користувач [6, с. 26]. Перелік майнових прав у чинному законодавстві є невичерпним, що, з одного боку, дає свободу при укладанні договору, а з іншого боку, спричинює неоднозначне розуміння сторонами того самого права чи обов'язку.

Визначаючи зміст майнових прав автора, ми визначаємося з тими повноваженнями, які можуть передаватися за договором. Залежно від кількості і характеру повноважень визначається предмет договору.

Більшість вчених під предметом видавничого договору розуміє твір науки, літератури, мистецтва, з приводу створення і використання якого сторони вступають в договірні відносини. Такий погляд можна сприйняти тільки стосовно видавничого договору на ще не створений митцем твір (замовлення), оскільки в такому разі відносини сторін направлені саме на створення такого творчого результату, який повинен бути досягнутий автором на замовлення користувача і переданий йому для використання. Проте необхідно враховувати, що видавничий договір опосередковує відносини, пов'язані з використанням творів. Основний інтерес користувача полягає не в тому, щоб на світ з'явився твір як такий, а у набутті визначених прав на його використання. Тому найбільш точною є позиція, згідно з якою предметом видавничого договору є майнові права, які автор або його правонаступники передають користувачу. Сьогодні саме такий погляд на предмет видавничого договору підтверджується у чинному законодавстві України. Так, у нормах, які закріплені у ст. 31–33 чинного Закону України «Про авторське право та суміжні права», досить конкретно вказується, що законодавець вважає предметом договору саме майнові права, а не твір. Останній виступає як об'єкт тих прав, які передаються за авторським договором.

Чинне законодавство закріплює за автором виняткові права на використання створеного ним твору. Це означає, що автор не тільки вирішує питання про оприлюднення твору, але й визначає, з якого моменту, в яких формах та обсягах буде відкрито доступ до твору для невизначеного кола осіб.

Сукупністю майнових прав, що передаються автором за видавничим договором, визначається його зміст. Визначення сутності майнових прав необхідне для розуміння сторонами того, які саме права передає автор і набуває користувач.

Закон України «Про авторське право та суміжні права» в редакції 1993 року таке право, як право розповсюдження, не передбачає. У п. 7 ч. 2 ст. 14 цього Закону визначаються шляхи розповсюдження. Це продаж, відчуження іншим способом або шляхом, здача в найм чи у прокат та інша передача до першого продажу примірників. Законодавець не відмежував опублікування і розповсюдження. Законодавець визначав опублікування як випуск в обіг примірників твору чи фонограми за згодою автора або іншої особи, якій належить авторське право та суміжні права, у кількості, що задовольняє розумні потреби публіки, шляхом продажу, здачі в найм, публічного прокату або шляхом іншої передачі права власності чи права володіння примірником твору [3]. Вважається, що різниця між опублікуванням і розповсюдженням полягає в тому, скільки примірників було поширено. Розповсюдження, на нашу думку, є одним із способів опублікування і має на меті доведення до публіки примірників твору в такій кількості, яка б задовольняла її потреби. Під час розповсюдження в цивільний обіг вводиться обмежена кількість примірників твору (наприклад, при розсилці автореферату дисертації здійснюється розповсюдження, але це не є опублікуванням).

У Законі України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 11 липня 2001 року розповсюдження об'єктів авторського права і (або) суміжних прав визначається як будь-яка дія, за допомогою якої об'єкти авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці, в тому числі і через доведення цих об'єктів до відома публіки у такий спосіб, що її представники можуть здійснити доступ до цих об'єктів з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором.

У цьому ж Законі в п. 8 ч. 3 ст. 15 вказується, що автор має право дозволяти чи забороняти розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом, здавання в найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору. Вважається, що перше поняття є загальним для другого поняття, оскільки в першому випадку твори безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці, а в другому випадку йде мова про безпосередню передачу твору у власність чи у користування набувачу [5].

У Законі України «Про видавничу справу» дається таке визначення: «Розповсюдження видавничої продукції – це доведення видавничої продукції до споживача як через торговельну мережу, так і в інші способи» [4]. В.А. Дозорцев вважає, що розповсюдження може полягати в реалізації опублікованого твору, публічній демонстрації раніше не відтвореного ніким твору, а також може бути формою опублікування, але може розповсюджуватися і вже опублікований твір [1, с. 135].

Більшість науковців дає таке визначення: право на розповсюдження – це одне з майнових прав автора, яке полягає у введенні в цивільний обіг примірників творів (наприклад, шляхом продажу або здавання в прокат). Якщо примірники правомірно опублікованого твору введені до цивільного обігу шляхом продажу, то допускається їх подальше розповсюдження без згоди автора і без виплати йому винагороди.

Кінцевою метою будь-якого розповсюдження є доведення твору до суспільства. З огляду на це необхідно ще визначитися з метою.

Таким чином, розповсюдження слід розуміти як введення у цивільний обіг твору (або його частини) для доведення його до споживача у будь-який спосіб та в будь-якій формі. Отже, поняття «право на розповсюдження» визначається як можливість автора здійснювати, дозволяти, забороняти введення у цивільний обіг твору (або його частини) для доведення його до споживача будь-яким шляхом (способом) та в будь-якій формі.

Необхідно зазначити, що в українській практиці при укладанні видавничих договорів спостерігається деяка неопрацьованість питання стосовно вказівки способів використання твору. На відміну від вітчизняного видавничого договору у типовому видавничому договорі США у розділі «Передача прав» йдеться про те, що автор передає видавництву одноосібне й виняткове право опубліковувати й розповсюджувати твір у формі книжки англійською мовою в США, на їхніх територіях, в їхніх володіннях, на їхніх залежних територіях протягом усього терміну дії авторського права [1, с. 156]. У видавничому договорі США більш детально викладено право на використання твору. Автор передає видавництву одноосібне й виняткове право здійснювати додаткові права та розпоряджатися ними.

У Франції видавничий договір своїм змістом передбачає передачу видавцю права виготовляти або доручати виготовлення визначеної кількості екземплярів твору, зобов'язуючи його забезпечити процес видання і розповсюдження [2]. Тобто в такому визначенні видавничого договору вказуються основні права та обов'язки видавця при виданні твору.

В Україні, як правило, при укладанні видавничих договорів мова йде про основні права, які будуть передаватися автором видавцю. Але договором можуть передаватися ще й додаткові права, тобто ті, які обов'язково не застережуються, але можуть бути включені до договору.

Додаткові права стосуються здебільшого книжкової форми використання твору. Крім того, не потрібно забувати права, які традиційно не пов'язані з книжковою формою, серед них – право на використання електронних засобів. Диференціація між книжковими і некнижковими правами існує у видавничій практиці з XIX століття.

Ч. Кларк виділяє додаткові книжкові права і додаткові не книжкові права. До перших він відносить права на цитування і складання антологій, на випуск дайджестів і оглядів, права книжкового клубу, права на другий і наступні серіали, на опублікування частини твору в періодичному виданні, на видання у м'якій обкладинці, на учбові видання, на видання великим шрифтом, на випуск оповідання в картинках, на ретрографічне відтворення. До додаткових не книжкових прав належать права на перший серіал, на інсценування і переробку в документальному жанрі (як для кіно так і для телебачення), права на нетрадиційні види комерційного використання і на використання електронних засобів [6, с. 23].

Із наведеного вище можна зробити **висновок**. Права, що передаються у видавничих договорах, підлягають чіткому формулюванню. Країни з розвинутими традиціями укладання видавничих договорів розробили класифікацію цих прав. Поділ прав на основні і додаткові, книжкові і не книжкові дає автору можливість чітко визначитись із засобами досягнення найкращого результату як для себе, так і для видавця, тобто такий поділ окреслює права видавництва відносно конкретного твору і зменшує ймовірність звертань до суду.

Список використаних джерел:

1. Дозорцев В.А. Понятие исключительного права. *Проблемы современного гражданского права*. Москва : Городец. 2000. 384 с.
2. Словарь гражданского права / Додонов В.Н., Каминская Е.В., Румянцев О.Г. Москва : ИНФРА-М, 1998. 304 с.
3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 15.12.93. *ВВРУ*. 1994. № 13. Ст. 64.
4. Про видавничу справу : Закон України від 05.06.97. *ОВУ*. 1997. № 28. С. 3.
5. Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» : Закон України від 11.07.2001. *Урядовий кур'єр*. 5 вересня 2001 р. № 159.
6. Кларк Ч. Контракты между авторами и издателями. *Бюллетень по авторскому праву*. 1993. № 4. С. 21–31.

МИТНИК А. А.,

кандидат наук із державного управління,
доцент кафедри галузевих юридичних наук
(Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського)

ЄЛЬЧАНІНОВ Ю. В.,

студент VI курсу факультету права,
гуманітарних і соціальних наук
(Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського)

УДК 347.4

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-5-1-16>

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

У статті розглянуто проблемні питання правового регулювання договірних відносин, що виникають із використанням мережі Інтернет. Аналіз національного законодавства дає змогу побачити, що законодавець виключив із суб'єктів

